

**KANCELARIA
SENATU**

BIURO ANALIZ, DOKUMENTACJI
I KORESPONDENCJI

Warszawa, 21 listopada 2019 r.

BADK.DPK.133.79.2019 MKo

P9-44/19	Data wpływu petycji 4 października 2019 r.
	Data sporządzenia informacji o petycji 20 listopada 2019 r.

USTAWA O SĄDZIE NAJWYŻSZYM

TEMAT

**POSZERZENIE KRĘGU OSÓB UPRAWNIONYCH
DO ZŁOŻENIA SKARGI NADZWYCZAJNEJ**

WNOSZACY PETYCJE: petycja indywidualna

Renata Sutor.

PRZEDMIOT PETYCJI:

Podjąć inicjatywę ustawodawczą dotyczącą zmiany art. 89 § 2 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, w celu rozszerzenia kręgu uprawnionych do złożenia skargi nadzwyczajnej o adwokata, radcę prawnego oraz rzecznika patentowego.

UZASADNIENIE WNOSZĄCEGO PETYCJE:

Autorka petycji w uzasadnieniu stwierdza, że przepisy ustawy o Sądzie Najwyższym nie przewidują możliwości wniesienia skargi nadzwyczajnej przez adwokata, radcę prawnego reprezentującego stronę postępowania. Prawo takie nie przysługuje również rzecznikowi patentowemu, który działa w sprawach z zakresu własności przemysłowej.

Z doświadczenia autorki petycji wynika, że prośby kierowane do podmiotów uprawnionych do wniesienia skargi nadzwyczajnej do Sądu Najwyższego (m.in. do Prokuratora Generalnego, Rzecznika Praw Obywatelskich, Rzecznika Praw Dziecka, Rzecznika Praw Pacjenta), są najczęściej odmowne. Zdaniem autorki petycji sytuacja ta może prowadzić do braku „możliwości zaskarżenia orzeczenia sądu”, a w konsekwencji pozbawienia strony prawa do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd (art. 45 Konstytucji RP).

Autorka petycji proponuje zmianę art. 89 § 2 ustawy o Sądzie Najwyższym i nadanie mu następującej treści:

„Skargę nadzwyczajną może wnieść Prokurator Generalny, Rzecznik Praw Obywatelskich oraz, w zakresie swojej właściwości, Prezes Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, Rzecznik Praw Dziecka, Rzecznik Praw Pacjenta, Przewodniczący Komisji Nadzoru Finansowego, Rzecznik Finansowy, Rzecznik Małych i Średnich Przedsiębiorców i Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, a także adwokat lub radca prawny reprezentujący w sprawie stronę, a w sprawach własności przemysłowej także rzecznik patentowy”.

STAN PRAWNY:

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zm.) w art. 45 stanowi, że każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny sąd. Zgodnie z art. 78 każda ze stron ma prawo do zaskarżenia orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji. Wyjątki od tej zasady oraz tryb zaskarżenia określa ustawa.

Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. z 2019 r. poz. 825)

w art. 1 stanowi, że Sąd Najwyższy jest organem władzy sądowniczej, powołanym m.in. do sprawowania wymiaru sprawiedliwości przez kontrolę nadzwyczajną prawomocnych orzeczeń sądowych w celu zapewnienia ich zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej przez rozpoznawanie skarg nadzwyczajnych.

Zgodnie z art. 89 § 1, jeżeli jest to konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, od prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego lub sądu wojskowego kończącego postępowanie w sprawie może być wniesiona skarga nadzwyczajna, o ile: orzeczenie narusza zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji lub orzeczenie w sposób rażąco narusza prawo przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie, lub zachodzi oczywista sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego - a orzeczenie nie może być uchylone lub zmienione w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia.

Skargę nadzwyczajną może wnieść Prokurator Generalny, Rzecznik Praw Obywatelskich oraz, w zakresie swojej właściwości, Prezes Prokuratury Generalnej RP, Rzecznik Praw Dziecka, Rzecznik Praw Pacjenta, Przewodniczący Komisji Nadzoru Finansowego, Rzecznik Finansowy, Rzecznik Małych i Średnich Przedsiębiorców oraz Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (art. 89 § 2).

Skargę nadzwyczajną wnosi się w terminie 5 lat od dnia uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia, a jeżeli od orzeczenia została wniesiona kasacja albo skarga kasacyjna - w terminie roku od dnia ich rozpoznania.

Przy uwzględnieniu skargi nadzwyczajnej, Sąd Najwyższy uchyla zaskarżone orzeczenie w całości lub w części i stosownie do wyników postępowania orzeka co do istoty sprawy albo przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania właściwemu sądowi, w razie potrzeby uchylając także orzeczenie sądu pierwszej instancji, albo umarza postępowanie. Sąd Najwyższy oddala skargę nadzwyczajną, jeżeli stwierdzi brak podstawy do uchylecia zaskarżonego orzeczenia.

Ponadto zgodnie z art. 91 § 2 Sąd Najwyższy przy rozpatrywaniu skargi nadzwyczajnej może uznać, że przyczyną naruszenia przez orzeczenie zasad lub wolności i praw człowieka i obywatela, określonych w Konstytucji, jest niezgodność ustawy z Konstytucją. W takiej sytuacji Sąd Najwyższy występuje z pytaniem prawnym do Trybunału Konstytucyjnego.

Przepisy przejściowe ustawy stanowią, że w okresie 3 lat od dnia wejścia w życie ustawy o Sądzie Najwyższym (do 4 kwietnia 2021 r.) skarga nadzwyczajna może być wniesiona od prawomocnych orzeczeń kończących postępowanie w sprawach, które uprawomocniły się po dniu 17 października 1997 r. (art. 115 § 1).

W zakresie nieuregulowanym przepisami ustawy do skargi nadzwyczajnej, w tym postępowania w sprawie tej skargi, stosuje się w zakresie spraw ustawy Kodeks postępowania cywilnego dotyczące skargi kasacyjnej, z wyłączeniem art. 398⁴ § 2 oraz art. 398⁹ albo ustawy Kodeks postępowania karnego dotyczące kasacji.

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2019 r. poz. 1460 ze zm.) w art. 87¹ § 1 stanowi, że w postępowaniu przed Sądem Najwyższym obowiązuje zastępstwo stron przez adwokatów lub radców prawnych, a w sprawach własności przemysłowej także przez rzeczników patentowych.

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1987 ze zm.) w art. 526 § 2 stanowi, że jeżeli kasacja nie pochodzi od prokuratora, Prokuratora Generalnego, Rzecznika Praw Obywatelskich albo Rzecznika Praw Dziecka, powinna być sporządzona i podpisana przez adwokata, radcę prawnego albo radcę Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej.

INFORMACJE DODATKOWE:

Na podstawie art. 89 § 2 ustawy o Sądzie Najwyższym legitymacja do wniesienia skargi nadzwyczajnej w każdej sprawie przysługuje wyłącznie Prokuratorowi Generalnemu i Rzecznikowi Praw Obywatelskich, a w sprawach wchodzących w zakres ich ustawowej właściwości także Prezesowi Prokuratorii Generalnej RP, Rzecznikowi Praw Dziecka, Rzecznikowi Praw Pacjenta, Przewodniczącemu Komisji Nadzoru Finansowego, Rzecznikowi Finansowemu, Rzecznikowi Małych i Średnich Przedsiębiorców oraz Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

Strona postępowania zakończona prawomocnym orzeczeniem jest zaś pozbawiona uprawnienia do wniesienia skargi nadzwyczajnej. Może natomiast wystąpić do legitymowanego podmiotu, wskazując na potrzebę wniesienia skargi w danej sprawie i wywodząc spełnienie przesłanek określonych w art. 89 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym.

Legitymacja Prezesa Prokuratorii Generalnej RP obejmuje sprawy dotyczące praw i interesów Skarbu Państwa oraz mienia państwowego nienależącego do Skarbu Państwa (innych niż Skarb Państwa państwowych osób prawnych, osób prawnych z udziałem Skarbu Państwa, osób prawnych z udziałem państwowych osób prawnych).

Legitymacja Rzecznika Praw Dziecka obejmuje sprawy dotyczące naruszeń praw lub

dobra dziecka, a Rzecznika Praw Pacjenta – sprawy dotyczące naruszeń praw pacjenta.

Z kolei legitymacja Przewodniczącego Komisji Nadzoru Finansowego do wniesienia skargi nadzwyczajnej ograniczona została do spraw wynikających ze stosunków związanych z uczestnictwem w obrocie na rynku finansowym albo dotyczących podmiotów wykonujących działalność na tym rynku.

Legitymacja Rzecznika Finansowego obejmuje jedynie sprawy dotyczące nieuczciwych praktyk rynkowych związanych z działalnością podmiotów rynku finansowego, legitymacja zaś Rzecznika Małych i Średnich Przedsiębiorców zaktualizować się może w sprawach z zakresu ochrony praw przedsiębiorców, natomiast Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – w sprawach z zakresu ochrony interesów przedsiębiorców i konsumentów w celu ochrony konkurencji oraz zbiorowych interesów konsumentów.

Wskazane wyżej podmioty samodzielnie oceniają, czy w okolicznościach danej sprawy rzeczywiście zachodzą podstawy do wniesienia skargi nadzwyczajnej. Ocena taka dokonywana jest z punktu widzenia postulatu zapewnienia przestrzegania zasad demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej i nie podlega kontroli sądowej. Od decyzji legitymowanego podmiotu o braku podstaw do wniesienia skargi nadzwyczajnej stronie postępowania zakończonego prawomocnym orzeczeniem nie przysługuje środek prawny.¹

Zgodnie z informacją Zespołu Prasowego Sądu Najwyższego do lipca 2019 r. do Sądu Najwyższego wpłynęło 18 skarg nadzwyczajnych, z czego 11 wniósł Prokurator Generalny, zaś 7 Rzecznik Praw Obywatelskich. Rozstrzygnięcia zapadły w odniesieniu do 7 tych skarg, zaś 4 zostały uwzględnione.

OPRACOWAŁ

Maciej Kowalski

WICEDYREKTOR

Danuta Antoszkiewicz

¹ T. Wiśniewski, (red.) R. M. Bełczącki; „Skarga nadzwyczajna w świetle systemu środków zaskarżenia w postępowaniu cywilnym”.